

4. Паславський С.К. Булінг: поняття, ознаки, відповідальність [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://myrivska.otg.dp.gov.ua/ua/nasha-gromad%D0%B0/novini-ta-podiyi/novini/buling-ponyattya-oznaki-vidpovidalnist>

5. Протидія булінгу [Електронний ресурс]. Міністерство освіти і науки України. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/protidiya-bulingu>

6. Судова практика щодо булінгу: відмінності від інших ситуацій [Назва з екрану]. Режим доступу: <https://pravo.minjust.gov.ua/ua/articles/1419-sudova-praktika-shhodo-bulingu-vidminnosti-vid-inshih-situacij>

7. Що таке булінг? Хто і яку відповідальність буде за нього нести? І яка відповідальність передбачена за найстрашніший наслідок булінгу – самогубство? – роз'яснює Скадовський районний суд Херсонської області [Назва з екрану]. Режим доступу: <https://court.gov.ua/press/news/830461/>

Черкасов Д.О.

аспірант,

Інститут права

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ РОЗШИРЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПОТЕРПІЛИЙ» В АСПЕКТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ШКОДУ, ЗАВДАНУ ВНАСЛІДОК ДЕФЕКТУ В ПРОДУКЦІЇ

Досліджуючи питання щодо суб'єктів правових відносин щодо відшкодування шкоди, завданої внаслідок дефекту в продукції, слід зазначити, що дані правовідносини, як будь-які цивільні правовідносини, виникають між різними особами і передбачають наявність принаймні двох сторін, уповноваженої та зобов'язаної.

Уповноваженою особою є учасник цивільних правовідносин, наділений конкретним суб'єктивним цивільним правом, якому відповідає певний обов'язок іншої сторони, а зобов'язаною особою є учасник цивільних правовідносин, на якого покладений суб'єктивний цивільний обов'язок, виконання котрого має на меті створення

належних умов для здійснення відповідного права уповноваженої особи [4, с. 147].

Розглядаючи наведене вище через призму правових відносин щодо відшкодування шкоди, завданої внаслідок дефекту в продукції, можна дійти до висновку, що зазначені правовідносини характеризуються наявністю таких учасників:

- потерпілий (уповноважена особа) – особа, яка має право вимагати відшкодування завданої шкоди;

- виробник, або інша визначена законом особа, яка зобов'язана відшкодувати потерпілому шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції (зобов'язана особа).

Надаючи оцінку такому учаснику правовідносин щодо відшкодування шкоди, завданої внаслідок дефекту в продукції, як потерпілий, слід зазначити, що відповідно до Закону України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції» (далі – Закон № 3390-VI) ним є споживач або користувач, якому завдано шкоди внаслідок дефекту в продукції [2].

При цьому визначення поняття споживач Закон № 3390-VI не містить, але в частині 2 статті 2 зазначається, що до відносин, не врегульованих цим Законом, застосовуються положення цивільного, процесуального законодавства та законодавства про захист прав споживачів, а тому ми можемо використовувати визначення цього поняття, яке міститься в Законі України «Про захист прав споживачів», відповідно до якого під поняттям споживач слід розуміти фізичну особу, яка придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника [3].

Користувачем же відповідно до пункту 3 частини статті 1 Закону № 3390-VI є фізична особа, яка придбаває, замовляє, використовує продукцію для провадження підприємницької діяльності або виконання обов'язків найманого працівника, чи юридична особа, яка придбаває, замовляє, використовує продукцію [2].

З огляду на зазначені вище положення, можна зробити висновок, що під визначення поняття потерпілий підпадають ті особи, які відповідають сукупності таких ознак:

1. Це фізична або юридична особа.

2. Дана особа придбала, володіє чи користується продукцією, що має дефект.

3. Внаслідок дефекту в продукції цій особі було завдано шкоди.

Однак, слід зазначити, що відповідно до зазначених нами вище законодавчих положень, виходить, що потерпілим може бути тільки споживач або користувач, тобто фізична або юридична особа, яка придбаває, замовляє, використовує продукцію для різних цілей. Однак, виходячи з наведеного стає зрозумілим, що згідно з чинним визначенням поняття потерпілого жодна інша третя особа не може бути потерпілим, а тому, якщо шкода завдана особі, яка не має статусу користувача чи споживача (що може статися досить часто), то ця особа не зможе скористатися механізмом захисту своїх прав, який визначає Закон № 3390-VI.

Прикладом такої ситуації можуть слугувати такі особи:

1. Фізична або юридична особа, яка не володіє та не використовує продукцію, яка має дефект, але майну якої завдано шкоду, внаслідок дефекту продукції (наприклад, внаслідок дефекту в продукції, сталася пожежа, яка спричинила пошкодження майна іншої особи, яке знаходилася поряд).

2. Фізична особа, яка не володіє та не використовує продукцію, але здоров'ю якої було завдано шкоди внаслідок дефекту продукції (наприклад, внаслідок дефекту в продукції, стався вибух, який спричинив опіки у перехожого).

На нашу думку, це є суттєвою прогалиною чинного законодавства в означеній сфері, оскільки залишає значну категорію осіб фактично без права на отримання відшкодування завданої ним шкоди.

Окремо слід відзначити, що положення Директиви «Про наближення законів, постанов та адміністративних положень держав-членів щодо відповідальності за неякісну продукцію» № 85/374/ЄЕС від 25 липня 1985 року (далі – Директиви № 85/374/ЄЕС) взагалі не передбачають будь-яких обмежень щодо того, які саме особи можуть бути потерпілими, а тому будь-яка особа, якій було завдано шкоди внаслідок дефекту в продукції, має право розраховувати на відшкодування завданої шкоди, скориставшись механізмом, який передбачають положення Директиви № 85/374/ЄЕС [5].

Так, зокрема група європейських експертів у своїй роботі для Європейської комісії, в якій досліджуються питання необхідності доопрацювання Директиви, зазначають, що під постраждалою стороною слід розуміти тих, кому завдано шкоди в процесі використання чи володіння продукцією, при чому це не обов'язково власники чи користувачі; постраждалою стороною можуть бути просто перехожі, які були поруч, коли стався інцидент, внаслідок чого останнім було завдано шкоди [6].

Слід зазначити, що в питанні вирішення означеної прогалини особливе місце зазвичай займає судова практика.

Так, зокрема, в даному аспекті цікавою є судова справа № 910/17944/15, яка була розглянута господарськими судам України всіх інстанцій. Предметом розгляду даної справи став спір, який виник через те, що сталося займання автомобіля марки Mercedes Benz Actoz 1884 внаслідок його дефекту, що призвело до пошкодження автомобіля позивача марки «Mercedes Benz 906», що знаходився поруч, при цьому позивач не придбавав та не користувався автомобілем марки Mercedes Benz Actoz 1884, а тому формально він не підпадав під визначення поняття потерпілий, на що й посилався відповідач, заперечуючи проти позову.

За підсумками розгляду даної справи Вищий господарський суд України в своїй постанові від 17.01.2017 року дійшов до висновку, що суб'єктами права вимоги у розумінні наведеного вище Закону № 3390-VI є будь-які особи, яким завдано майнової та (або) моральної шкоди внаслідок недоліків товару, як безпосередні покупці продукції, так і особи, яким товар перейшов на законних підставах, або сторонні особи [1].

Таким чином, можна зробити висновок, що суди намагаються розширено тлумачити поняття потерпілий з метою забезпечення права на ефективний судовий захист для кожної особи, поширивши зазначене поняття й на всіх третіх осіб, а не тільки на споживачів та користувачів.

Однак, зважаючи на те, що судова практика в Україні не має статусу джерела права, а позицій судів, в тому числі Верховного суду, змінюються дуже часто на прямо протилежні, все ж таки вважаємо, що з метою вдосконалення чинного правового

регулювання у сфері відповідальності за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції, необхідно визначити поняття потерпілого як будь-яку особу, якій завдано шкоди внаслідок дефекту в продукції, що дозволить забезпечити належний механізм захисту прав всіх осіб, яким може бути завдано шкоди внаслідок дефекту в продукції.

Список використаних джерел:

1. Постанова Вищого господарського суду України від 17 січня 2017 року у справі № 910/17944/15. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/64233322>
2. Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції : Закон України від 19.05.2011 № 3390-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011 р. № 47. Стор. 1997. Стаття 531.
3. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-XII. Голос України від 08.06.1991.
4. Цивільне право України. Загальна частина / за ред.: О. В. Дзера, Н. С. Кузнцова, Р. А. Майданика. 3-тє вид. перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
5. Council Directive 85/374/EEC of 25 July 1985 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31985L0374>
6. Study on emerging issues of data ownership, interoperability, (re-) usability and access to data, and liability. Final report. Luxembourg, Publications Office of the European Union. 2017. 433 p. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/74cca30c-4833-11e8-be1d-01aa75ed71a1/language-en>